పట్టుతెరలు

కొత్త ఊరు. మొదట్లో కొంత కంగారుపడ్డ మాట వాస్తవమే. అయినా అధికారులు చేసే పన్లన్నీ ఇలాగే ఉంటాయి. విశాఖపట్నంలో ఇరవై ఏళ్ళు నౌకరీచేసి ఇప్పుడిక బెజవాడ బదిలీ ఏమిటి చెప్పండి? మరి గత్యంతరం లేనప్పుడు నోరుమూసుకుని వాళ్ళ ఆజ్ఞానుసారం నడవవల్సిందే. నిన్ననే ఈవూరు వచ్చాను. నా చిన్నతనంలో ఎప్పుడో చూసిన పట్నం— మళ్ళీ ఇన్నాళ్ళకి చూస్తున్నాను.

నిన్న సాయంత్రం సత్యన్నారాయణ కనిపించాడు. వాడ్ని పట్టుకుని మంచివాటా ఏదైనా చూసి పెట్టమంటే ఇవ్వాళ సాయంత్రం వాళ్ళింటికి రమ్మన్నాడు. ప్రస్తుతం ఆఫీసులోనే మకాం. ఎలాగో రెండు రోజులు ఓపికపడితే సత్యన్నారాయణ ధర్మమా అని మంచివాటా ఏదైనా దొరుకుతే మకాం మార్చేయాలి.

సత్యన్నారాయణింటికి వెళ్ళాను. వాళ్ళింటి ముందే ఇల్లు— ఒక వాటా ఖాళీగా ఉందిట! అద్దె ముప్పై రూపా

యలు. అయిదు గదు లున్నాయి. ఇల్లు విశాలంగా గాలీ, వెలుతురూ చొరటానికి వీలుగానే ఉంది. అయితే ఉన్న అసౌకర్యమల్లా ఇంటి ఉనికి ఊరుకి చివరకావటం; నీళ్ళ ఎద్దడి. చివరి కెలాగో సర్దుకుని ఆ యింట్లోనే ఉండటానికి నిర్ణయించుకుని ఆఖరిమాటగా సత్యన్నారాయణని అడిగాను, “ఇంటి వాళ్ళు మంచివాళ్ళేనా” అని.

వాడేదో నసుగుతూ “మన నోరు మంచిదైతే ఊరంతా మంచిదే. ఎలాగో సర్దుకోవచ్చు లెద్దూ, వాళ్ళు చాలా పేదవాళ్ళు. ఇంటిమీద అద్దే ఆధారం” అన్నాడు.

“ఇంటాయన పేరు? ఉద్యోగం?”

“ఇంటాయనకాదు. ఇంటావిడ. ఆయనపోయి చాలా రోజులయింది” అన్నాడు సత్యన్నారాయణ.

ఆరోజే ఇల్లు తాళంవేసి ఒక నెల అద్దె అడ్వాన్సుకట్టి కొంత ముఖాముఖీని ఆవిడతో మాట్లాడి మరీ చక్కా వచ్చాను. ఇందాక సత్యన్నారాయణ చెప్పిందాన్నిబట్టి ఆవిడ కొంచెం పేచీకోరుమనిషి కాబోలు అనుకున్నాను. వాడు చెప్పేతీరు అలాగుంది మరి. అయితేఆవిడ మాటలధోరణివిన్న తర్వాత నా అభిప్రాయం సత్యదూరమైంది కాబోలు అనే సందిగ్ధావస్థలో పడ్డాను. ఎంతో మంచితనం, మర్యాద, అవసరంలేని అణకువ ఆమె ప్రదర్శించటంబట్టి నే నలాగే అనుకున్నాను.

రాత్రి పదింటికి సరస్వతికి ఉత్తరం రాయటం ఉపక్రమించాను. ఆ రోజంతా ఆకాశం కారుమేఘాలు కమ్ముకుని మసక మసగ్గా ఉంది. ఆరోజు హోటలు భోజనం కూడా

అలాగే ఏడిసింది రుచీ పచీ లేకుండా. ఈ చిరాకుల్లో భార్యని ఒచ్చెయ్యమని రాద్దామనిపించినా పురిటికంటూ మళ్ళీ మూడు నెలల్లో ఎలాగైనా పంపించక తప్పదు కాబట్టి ఎందుకొచ్చిన అనవసరపు శ్రమ అనుకుని ఆ ఉద్దేశం విరమించుకున్నాను. ఆ ఉత్తరం పూర్తి చేసి మరో అరగంట పుస్తకం చదువుకుని మరీ పడుకున్నాను.

తెల్లవారి లేచేసరికి బారెడు పొద్దెక్కింది. ఆఫీసు ప్యూను వచ్చి లేపేవరకూ మెలుకువే రాలేదు. ఆ సాయంత్రమే ఆఫీసునుంచి పెట్టే బేడా ఆ యింటికి మార్చేశాను. ఇప్పుడు కొంత స్వేచ్ఛగా ఉంది. ఆఫీసులో ఉన్నందువల్ల వచ్చిన నష్టమేమీ లేదుగాని ఏంవిటో పరాయివాళ్ళ దయా ధర్మాలమీద జీవించటంలా ప్రాణం చచ్చిపోయినట్టుగా ఉంటుంది. ముప్ఫైరూపాయిలు పడేస్తే హాయిగా ఉండొచ్చు. ఇల్లు ఊరికి దూరమైనా ఆఫీసుకు దూరం కాదు. అయితే హోటలుమటుకు దూరం.

ప్రతిరోజూ సాయంత్రం చాలా సరదాగా గడిపేవాళ్ళం. సత్యన్నారాయణకోసం రోజూ ఎవరో వస్తూనే ఉండేవారు. వాళ్ళతో రాత్రి పదింటివరకూ మధ్య హాలులో పేకాట వేసేవాళ్ళం. మంచి కాలక్షేపం అయిపోయేది. కొత్త చోట ఒంటిగా ఉన్నాననే దిగులూ, బెంగా ఇప్పుడు లొంగదీసుకో లేకపోతున్నాయి నన్ను.

చేతి వాచీకేసి చూసి "అబ్బో పది దాటింది. ఇక పోదాం" అన్నాడు సత్యన్నారాయణ. ఆ తర్వాత అతనూ

రెండు మూడుసార్లు ఆవులించి చేతిలో ముక్కలు నిద్రమత్తులో జారవిడిచాక గాని మిగతా వాళ్ళకి అక్కడితో ఆట కట్టిపెడదామనే ధ్యాసే లేనట్టుంది. నేను మాత్రం ఏదో సభ్యతకోసం అన్నట్టుగా ముంచుకొస్తున్న నిద్రని బలవంతాన ఆపుకుంటూ— మధ్య మధ్య ఆ విషయం వాళ్ళు గుర్తిస్తారేమో నని తెచ్చికోలు నవ్వులు నవ్వుతూ నటన సాగిస్తున్నాను.

చివరికి సత్యన్నారాయణ "మన మూలాన ఇరుగు పొరుగు వాళ్ళకి కూడా నిద్రాభంగం. ఈ లెక్కని కొద్ది రోజుల్లో ఇరుగు పొరుగు వాళ్ళకి చెడ్డవాళ్ళమయిపోతాం." ఉన్నట్టుండి గొంతు తగ్గించి "ఎవరి మాటెల్లాగున్నా ఇంటావిడ మటుకు దీనికి తగిన మందు కనిపెడుతూనే ఉంటుంది. పైవాళ్ళం మాదేముందిలే! ఎటొచ్చీ నీ సంగతి చూసుకో" అన్నాడు నన్నుద్దేశించి.

ఆవిడ ప్రస్తావన వచ్చినప్పుడల్లా సత్యన్నారాయణ ఈ ధోరణి అవలంబించటం నాకు కష్టంగానే ఉంది. "ఫర్వా లేదులే. ఆ మందుకి విరుగుడు నాకు తెలుసు. నువ్వేమీ బాధపడకు" అన్నాను.

"ఆవిడ భర్త పోలీసు హెడ్డు. ఈ చుట్టుపక్కల మాంచి పేరు మోసినవాడు. పాపం ఓ సుముహూర్తాన ఆవిడ చేతి చీపురుదెబ్బలుకూడా రుచి చూశాడు. మళ్ళీ చనిపోయేవరకూ ఆవిడ ముందు నోరెత్తి ఆవిడ అవునన్నది కాదంటే ఒట్టు. హెడ్డుగారంటే ఈ ఊరంతా తెలుసు. మరో

ఫార్సు జరుగుతూండేది. మాతో కలిసి పేకాట ఆడుకోవాలని మహా ఉబలాటపడేవాడు. అయితేనేం,ఏతలుపు వారనుంచో భార్య గుర్రు ఎత్తి చేసిందంటే గబగబా ఏమీ ఎరగనివాడిలా జాబిరీలోంచి గదిలోకివెళ్ళి రాసుకుంటూ కూర్చునేవాడు. పాపం! అల్పజీవి!" ఈ చివరి వాక్యం హేళనగా పూర్తి చెయ్యటంతో మిత్రులంతా కొంచెం పెద్దగానే నవ్వారు. 'జాగ్రత్త, అవతల ఆవిడికి వినిపిస్తుంది' అన్నట్టుగా సౌంజ్ఞ చేశాడు సత్యన్నారాయణ.

ఈవిడ చరిత్ర వినటానికి వినోదంగా ఉంది కాబోలు, అందరికీ నిద్రలు తేలిపోయాయి. సత్యన్నారాయణ వేపు రెప్ప వెయ్యకుండా చూస్తున్నా రంతాను.

చివరికి నేనే ఈ చర్చని ఓ కడకు చేరుస్తూ "ఇక పడు కుందాం. పదకొండు దాటింది" అన్నాను.

అంతటితో ఈ పరనింద ఆగిపోయింది. ఎవరికి వారు తోచినట్టుగా అభిప్రాయాలిస్తూ సత్యన్నారాయణని అనుస రించారు.

అ తర్వాత చాలా సేపటివరకూ నా మెదడంతా మా ఇంటావిణ్ణి గురించిన ఆలోచనలతో నిండిపోయింది. మర్నాడు ఎలాగైనా వీలుచేసుకుని ఆవిడతో మాట్లాడాలనుకున్నాను. ఎందుకో తెలియదు కాని సత్యన్నారాయణ చెప్పిందాన్నిబట్టి ఆవిణ్ణి గురించి పూర్తిగా తెలుసుకోవాలనే పట్టుదలా, ఉత్కంఠా నాలోనూ కలిగాయి.

ఉదయం ఏడు దాటి ఉంటుంది. వాళ్ళ జాబిరీకి, మా

జాబిరీకి మధ్య ఓ తడకమాత్రం అడ్డం. పడక కుర్చీలో కూర్చున్నాను. అవతల్నించి వాళ్ళెంత నెమ్మదిగా మాట్లాడినా నా చెవుల్లో చెబుతూన్నట్టే ఉంటుంది.

ఇంటావిడ ఎవరితోనో మాట్లాడుతోంది. ప్రసంగ విషయం స్పష్టంగా బోధపడుతోంది.

"పోనీలే తల్లీ. ఈ ప్రపంచంలో ఎవరుమటుకు శాశ్వతంగా ఉండబోతున్నారు. ఏదో పెంచిన మమకారం అలా అనిపిస్తుంది. మీ శాయశక్తులా మీరు కష్టపడ్డారు. భగవంతుడు తప్పదలిచాడు. దాని ఆయుర్దాయం అంతటితో సరి"_ అనునయంగా మాట్లాడుతోంది ఇంటావిడ.

"అయ్యో! చెట్టంత కూతుర్ని నా పొట్టను పెట్టుకున్నాను తల్లీ! దాన్నుంచి నన్నన్నా తీసుకుపోయాడు కాడు భగవంతుడు."

ఆవిడ కూతురు చనిపోయింది. ఆ బాధనంతా ఒకళ్ళ ముందర వెళ్ళబోసుకుని ఎదటివాళ్ళ సానుభూతి, అనునయ వాక్యాలతో కొంత ఉపశమనం పొందటంకోసం ఆవిడ ఆ ప్రస్తావన తీసుకొచ్చింది కాబోలు.

"అవునుగాని మీ అల్లుడుగారు మళ్ళీ పెళ్ళి చేసుకుంటున్నారని విన్నాను_ అదెంతవరకూ నిజం?" ఇంటావిడ అడిగింది.

"నేనూ విన్నాను. అయితే కావచ్చు. ఎవరెలా పోతే నాకేం తల్లీ! నా కూతురుకి నూరేళ్ళు నిండిపోయాయి" అంది బొంగురు గొంతుతో ఆమె.

"మీరు మరీనండీ, ఎలాగో ఓర్చుకోవాలిగాని పోయిన

వాళ్ళతో మనమూ పోతామా? మనిషై పుట్టింతర్వాత చావు తప్పుతుందా! భగవంతుడిదయ"—నాకీ చివరివాక్యం విన్న తర్వాత సత్యన్నారాయణ చెప్పింది జ్ఞాపకం వచ్చింది. తరచు ఆవిడ భగవంతుడి ప్రస్తావన లేకుండా ఏ విషయమూ ప్రస్తావించదని సత్యన్నారాయణ చెప్పాడు. వాడు చెప్పింది అక్షరాలా నిజం!

ఆ తర్వాత ఆమె చాలా విషయాలు చెప్పింది. ఇంటావిడ శ్రద్ధగానే వింటోంది కాబోలు, మధ్య మధ్య ఈ జాలిగాథకు కరిగిపోయినట్టుగా నిట్టూర్పులు విడుస్తోంది.

ఇంతట్లో వంటగదిలోంచి చిన్నకొడుకు కేకేశాడు. "వస్తాను పనుం"దంటూ ఇంటావిడ లోపలికి పోవటంతో ఆ అపరిచితవ్యక్తి లేచి వెళ్ళిపోయింది. ఆవిడ వ్యథిత హృదయాన్ని అర్థంచేసుకున్నానేమో నాకూ చాలా జాలివేసింది. నాకు నా చిన్నతనం జ్ఞాపకం వచ్చింది. తెల్లవారి లేచింది మొదలు అమ్మ ముఖం కడగాలి, అమ్మ కాఫీ తాగించాలి, అమ్మ బట్టలు కట్టాలి_ ఇలా నా దైనందిన కృత్యాలన్నీ నా ప్రయత్నం, ప్రమేయం లేకుండానే జరిగిపోయేవి. రాత్రి అమ్మ అన్నం తినిపించేటప్పుడు, అమ్మ ఒడిలోకూర్చుని రాజకుమారుడి కథ వింటూన్నప్పుడూ, రాత్రి జోకొడుతూ, పాడుతూ నిద్రపుచ్చేటప్పుడు, ఎందుకో ఒక్కసారి ఆమె కంఠం కౌగలించుకుంటేగాని తృప్తిగా ఉండేదికాదు. ఇవన్నీ గడిచిపోయిన గాథలు, నిరంతరం జ్ఞాపకముండే మధుర స్మృతులు. ఆ రోజుల్లో అనుకునేవాణ్ణి "అమ్మని విడిచిపెట్టి ఒక్క నిముషం ఉండగలనా" అని.

ఆ తర్వాత కొన్నాళ్ళకి 'పుట్టిన ప్రతి ప్రాణీ చని పోతుం'దన్న పరమసత్యం తెలుసుకున్నతర్వాత 'అమ్మ చని పోతే యీ ప్రపంచంలో జీవించటం ఎలా' అనుకుని బాధ పడ్డాను. అప్పుడప్పుడు యీ తలపు వచ్చినప్పుడల్లా లోప లోపల ఏడ్చేవాణ్ణి కూడా. ఎందుకో "అది అసంభవం, అలా జరగటానికి వీల్లేదు" అనుకునేవాణ్ణి.

నా యిరవయ్యో ఏట ఆమె చనిపోయింది. అప్పటి కామె వయస్సు నలభై అయిదేళ్ళు. చాలామందికి మల్లేనే ఆమె బాధపడి మరీ చనిపోయింది. 'అసంభవం, అలా జరగ టానికి వీల్లేదు' అనుకున్నదే చాలా సామాన్యంగా జరిగి పోయింది. ఆ తర్వాత తర్వాత అప్పుడప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చి నన్ను కలవర పరచే స్మృతిగానే మిగిలిపోయింది.

"ప్రకాశం!" — సత్యనారాయణ పిలుపుతో ఆలో చనలన్నీ చెల్లాచెదురయిపోయాయి.

"రా! కూర్చో."

అతను నేరుగా లోపలికి వచ్చి కుర్చీలో కూర్చు న్నాడు. "ఆఫీసుకు వేళకాలేదూ?" అని అడిగాడు.

"ఇవ్వాళ ఒంట్లో అదోలాగుంది. భోజనం కూడా మానేద్దామనుకుంటున్నాను. ఆఫీసుకు పోవాలని లేదు" అన్నాను.

"సరే అయితే సెలవుచీటీరాసియ్యి. తీసుకుపోతాను" రాసిచ్చాను. అతను వెళ్ళిపోయాడు.

పదకొండు గంటలవరకూ పుస్తకం చదువుకుంటూ గడిపాను. ఆ తర్వాత నిద్రపోయాను. తిరిగి మెలుకువ వచ్చేసరికి పన్నెండు దాటింది. ముఖం కడుక్కుందామని పెరట్లోకి పోయేసరికి వాళ్ళ వంటింట్లోంచి మాటలు వినిపిస్తున్నాయి. భోజనం చేస్తున్నారు కాబోలు.

తడికవారగా వెళ్ళి నిలబడ్డాను.

"బంగాళాదుంపల కూర వేసుక్కోవులే? పోనీ కాబేజీ కూరన్నా తిను—ఛీ! పాడు పిల్లలు! ఎంత ఖరీదైన వంటకాలు చేసుకున్నా ముట్టుకోరుగదా కర్మ! అందుకే అలాగ ఏడుస్తున్నావు ఉసూరుమంటూను."

"నా కొద్దంటే ఎందుకే బలవంత పెడతావు?" అంటోంది చిన్నకూతురు.

"దేనికైనా రాసిపెట్టి వుండాలి, అనుభవించటానికి" అంది ఇంటావిడ.

నాకు మొదట్లో సత్యనారాయణ చెప్పిన మాటలు జ్ఞాపకం వచ్చాయి. పేదవాళ్ళనీ, ఇంటి అద్దే ఆధారం అనీ చెప్పాడు. ఇప్పుడు వాళ్ళధోరణిమటుకు అతను చెప్పిందానికి పూర్తిగా విరుద్ధంగా వుంది. మా యింట్లోకూడా ప్రతీ పూటా బంగాళదుంపలకూరా, కాబేజీకూరా వండుక్కోవటం నే నెరగను.

నిన్న కూడా వీళ్ళు చాలా ఖరీదైన వంటకాలే చేసుకున్నారు. 'అతను అన్నంత పేదవాళ్ళా కారు, ఇంటి అద్దే ఆధారంగా జీవిస్తున్న వాళ్ళూ కారు' అనుకున్నాను. బహుశా కొంత ఆస్తి కూడా వుండి వుండాలి."

నేను వుండబట్టలేక ఓ చిలిపిపని చేశాను. తడిక సందులోంచి వాళ్ళ వంటగదిలోకి చూశాను. క్షణం నిశ్చేష్టుణ్ణయ్యాను.

వాళ్ళు తాగుతున్నది ఉత్తిగంజి! పచ్చిగంజి! ముగ్గురు ముందూ మూడుకంచాలున్నాయి. ఆ కంచాల్లో ఒకటి-రెండు రొట్టెలకంటె ఎక్కువలేవు. ఆ రొట్టెలు, తిని ఆ గంజి తాగేసి వాళ్ళు ముగ్గురూ లేచారు. అంతా నటన! ప్రతిరోజూ యీ విధమైన నాటకం ఆవిడ ఎందుకు ఆడుతున్నట్లో! నలుగురూ ఆవిడ్ని పేదవాళ్ళు అనుకోవటం నామోషీ కాబోలు! గొప్పగా మాట్లాడినంత మాత్రాన ఆవిడ నిజస్థితి తెలియకుండా వుంటుందా? సత్యం చెప్పింది వాస్తవం! వాళ్ళు పేదవాళ్ళని మనం సానుభూతి చూపించటానికి యిష్టపడదు. తమాషా వ్యక్తి!

ఆ తర్వాత తర్వాత వాళ్ళేది మాట్లాడుకుంటున్నా వినాలనిపించేది. ఓ రోజు నేను మరోవిషయం గ్రహించాను. ప్రతి దినం భోజనానంతరం వాళ్ళు ముగ్గురూ మధ్యహాల్లో కూర్చుని ఎవరైనా ఆ పూట వంటకాలగురించి అడిగితే ఏవేవి చెప్పాలో ముందుగానే కూడబలుక్కునేవారు. అమ్మలక్కలెవరైనా ఆ ప్రస్తావన తెస్తే తడుముకోకుండా ఏవేవో చెప్పేసేవారు.

అప్పుడప్పుడు రెండు మూడురోజులకోమారు ఆ ముసలావిడ వచ్చి కూతుర్ని తల్చుకుని కంటనీరు పెట్టుకునేది. ఒకనాడు ఆవిడముందు యింటావిడ ప్రదర్శించిన వైఖరి చూస్తే

నాకు అమిత ఆశ్చర్యం వేసింది. అంత నిష్కర్షగా, నిర్మొహ మాటంగా ఎలా మాట్లాడగలిగిందా అనిపించింది.

"ప్రతినిత్యం అయిన వేళా కాని వేళావచ్చి నట్టింట్లో యిలా కన్నీరు కారిస్తే యీ కొంపలో సుఖంగా బ్రతక లేమండీ. నీ కూతురుపోతే నాకేవిఁటిమధ్యని. నా కూతుళ్లూ, కొడుకూ సుఖంగా వుండిపోయారని మీకేనో దుఃఖగా వున్న ట్టుంది. ఇకనించీ మా గుమ్మంలో అడుగు పెట్టకండి" అంది ఇంటావిడ.

ఆ ముసలావిడ మారుమాట్లాడకుండా వెళ్ళిపోయింది. నా నోట మాట పెగల్లేదు.

ఆ రోజు ఆదివారం. సాయంత్రం సత్యనారాయణా నేనూసినిమాకని బయల్దేరాము. ఇంటావిడ బయట కూర్చున్న దల్లా లేచి లోపలికి వెళ్ళిపోయింది.

తీరా సినిమా మొదలుపెట్టే సరికి సగంలో యింటికి వెళ్ళిపోతే బాగుండు ననిపించింది. సభ్యత కోసం కళ్లుమూసు కుని ఆట అయేవరకూ ఓపిక పట్టాను.

బయటి కొచ్చింతర్వాత సన్న సన్నగా వాన తుపర ప్రారంభమైంది. ఇంటికి చేరేసరికి పదిన్నరయింది. ఇంటి కొచ్చిన తర్వాత సరస్వతిపేర ఉత్తరం రాశాను. "ఒక కొత్తరకం మనిషిని ఈ ఉత్తరం ద్వారా పరిచయం చేస్తు న్నాను. ఇప్పుడు నే వుంటున్న యింటావిడే ఆవ్యక్తి. చాలా తమాషా మనిషి. చాలామందితో పాటు నువ్వూ ఆవిడ్ని అస హ్యించుకుంటావు. నెలకో ఏభైరూపాయిలు అద్దెలమీద

వస్తాయి. ఆపైన ఆదాయం చిల్లిదమ్మిడీ లేదు. భర్త చనిపోయాడు. ఒక ఆడపిల్లకి పెళ్ళయిపోయింది. ఆమె అత్తవారింటికి వెళ్ళిపోయింది. ఇంకో ఆడపిల్ల పెళ్ళికి ఎదిగివుంది. ఇంకో మొగపిల్లవా డున్నాడు. వాడికి చదువూ సంధ్యా లేదు. ఇలాటి నిత్యకాటకపురోజుల్లో ఏభైరూపాయిల్లోగుట్టుగా అంత సంసారం గడుపు కొస్తోందంటే నాకే మొదట్లో ఆశ్చర్యం వేసింది. నమ్మలేకపోయాను. కాని అది యదార్థం. ఆవిడ గురించి ఎవరూ జాలిపడకూడదు; అందు కావిడ ఒప్పుకోదు కాబట్టి. ఓపూట తినీ, ఓపూట తినకా అలా గడుపు కొస్తోంది. బైటవాళ్ళకి మటుకు తన నిజస్థితి తెలియకుండా గొప్ప కబుర్లు చెబుతూంటుంది" ఇలా ఆమెగురించి రాసుకొచ్చాను. టైము పదకొండు దాటింది. నిద్ర ముంచుకొస్తోంది. తలుపులు వేసి పక్కమీద చారబడ్డాను.

*　　　*　　　*

"మా యింటావిడకు ఈ వూళ్లో బంధువు లెవరూ లేరా ఏమిటి?" అని అడిగాడు సత్యన్నారాయణని.

"అలా అని ఆవిడందా?" అన్నాడు అతను.

"అబ్బే! లేదు. నేనే అడుగుతున్నా."

"చాలామంది వున్నారు. అన్నగారు, తండ్రి, అప్పగారు, పెద్దకొడుకు అంతా ఈ వూళ్లోనే వున్నారు."

"అహఁ!" అన్నాను ఆశ్చర్యంగా. నే నొచ్చి పదిహేను రోజులయింది. ఒక్కనాడు వాళ్ళనిగురించిన ప్రస్తావన

ఆ యింట్లో రావటం నే విన లేదు. నే నేదో అడగాలని ప్రయత్నించే లోపునే "అయితే మాత్రం ఏం ప్రయోజనం? ఇంత మందిలోనూ ఏ ఒక్కరూ ఆవిడ దృష్టిలో ఆప్తులుకారు" అన్నాడు సత్యనారాయణ.

"బహుశా వాళ్ళవల్ల ఆవిడ కొంత నష్టపోయి వుండొచ్చు" అన్నాను.

"నా తలకాయ! ఎవరూ దాని కేవిధమైన అన్యాయమూ చెయ్యలేదు" అన్నాడు అతను.

"ఆ విషయం నీకెలా తెలుసు?"

"నేనూ ఆవిడ బంధుకోటిలో ఒకణ్ణి కాబట్టి."

నే నాశ్చర్యపోయాను. సత్యనారాయణ ఆవిడ ఆత్మీయుల్లో ఒక డన్నవిషయం నా కింతవరకూ తెలియదు. "అయితే నీతోనూ ఆవిడకి మాటల్లేవేమిటి?" అని అడిగాను.

సత్యనారాయణ తల అడ్డంగా ఊపి "మాటల్లేవు" అన్నాడు. ఆవిడనుగురించి సత్యనారాయణ చెప్పే ప్రతి విషయం ఆశ్చర్యకరమైందిగానే వుంటోంది. ఇంతమందితో ఆవిడెందుకు తెగతెంపులు చేసుకున్నట్టు? ఏదో ప్రబలమైన కారణం వుండే వుండాలని అనుకున్నాను. అయితే ఆ కారణాలు ఏవిటో వాటిగురించి వూహించి ఆ వూహని ఆధారం చేసుకుని తర్జన భర్జనలు చెయ్యటానికి తగినంత సావకాశం నాకు లభించలేదు. హోటలున్నుంచి నేరుగా ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోయాను. సాయంత్రం భోజనంచేసి యింటికొచ్చేసరికి దీపాలవేళయింది. ఇంటివాళ్ళ గుమ్మంలో ఏవో కొత్తముఖాలు కనిపించాయి.

తర్వాత వాళ్ళ ధోరణిబట్టి ఆవచ్చింది ఇంటావిడ పెద్దకూతు రని గ్రహించగలిగాను. ఆ పూటే వచ్చి వుంటారు.

కాళ్ళు కడుక్కొని కుర్చీలో కూర్చుని పుస్తకం చదువు దామని తెరిచాను. కళ్ళముందు పేజీలు తిరిగిపోతున్నాయన్న మాటేగాని విషయం మటుకు బుర్రకెక్కటంలేదు. పక్క వాటాలో వాళ్ళమాటలు వినాలనే ఉత్సాహాన్ని యివేవీ ఆటంకపరచలేక పోతున్నాయి.

"ఒకటా రెండా? అరవై రూపాయలు! నీ కివ్వాలనే జాగ్రత్తచేశాను. తీరా బండి ఎక్కబోయేముందు చూసు కుంటే అంత డబ్బూ మాయం అయి ఊరుకుంది. అత్తగారు తియ్యకపోతే ఏమైయుంటాయి చెప్పు. అడుగుతే 'నాకేం తెలుసూ' అంటూ బుకాయించింది" పెద్దకూతురు చెబు తోంది.

ఇంటావిడ ఊరంత గొంతుచేసుకుని "ఏమో! అదే తీసిందో, లేకుంటే నువ్వాడేదే అబద్ధమేమో!" అంది కఠి నంగా. పెద్దకూతురు "అదేమిటే అలా గంటావు. తేవా వచ్చినప్పుడల్లా పాతికా ముప్పై నీ కిచ్చిపోవటంలా? అబద్ధం ఆడాల్సిన అవసరం నాకేమిటి?" అంది.

"ఏమో నాకెలా తెలుస్తుంది. ఒక్కమాట చెబు తున్నాను విను: నువ్వీ యింటికి రాదలుచుకుంటే, నువ్వె న్నాళ్ళిక్కడ ఉండదలుచుకున్నావో అన్నాళ్ళకి నీకయ్యే ఖర్చులు నువ్వే భరించుకోవాలి. లేకుంటే మిమ్మల్నందర్నీ పోషించటం నా తరం కాదు. ఈ కుంటిసాకులు నా దగ్గర పనికిరావు."

"సరేలే అలాగయితే రేపే వెళ్ళిపోతాను. ఒక్కరోజు కూడా వుండను"— పెద్దకూతురు గొంతు రుద్ధమయింది.

ఇంటావిడ దృఢమైన స్వరంతో "మంచిది అలాగే చెయ్యి" అంది.

ఏవిఁటీ మనిషి! రాకరాక సంవత్సరానికోమారు ఆడ పిల్ల పుట్టింటికి వస్తే ఎంత ఆదరణ, ఎంత ఆప్యాయత చూపెట్టాలి! అది లేదు సరిగదా ఆమె వచ్చినప్పుడల్లా ఆమె తిండికయ్యే ఖర్చు ఆమె భరించుకోవాలా! నాకంతా అయో మయంగా కనిపించింది. ఆవిడగురించి ఆలోచించాలని ప్రయ త్నిస్తే వాటికో అంతూ దరీ అంటూ కనుపించవు.

ఆ మర్నాడు ఉదయమే పెట్టే బేడా సద్దుకొని పిల్లలతోసహా తిరిగి అత్తవారివూరు వెళ్ళిపోయింది. నిన్నసాయం త్రం వచ్చి ఈ ఉదయం వెళ్ళిపోతోందంటే ఆ వెళ్ళటం ఆమె కెంతకష్టం కలిగిసుందో నాకు తెలుసు. ఆమె ముఖమంతా నిగారించి చారికలు కట్టి వుంది. రాత్రంతా ఏడ్చి వుంటుంది. ఇంటావిడ మటుకు నిశ్చలంగా గుమ్మందగ్గర నిలబడి వీడ్కో లిచ్చింది.

ఓ గంట పోయింతర్వాత యెవరితోనో "మా అమ్మాయి మావగారికి సీరియస్‌గా వుందిట. టెలిగ్రాం వచ్చింది. అందుకని వెళ్ళిపోయింది" అనటం విన్నాను.

సాయంత్రం సత్యన్నారాయణతో యిలా జరిగిందని చెప్పాను. ఇదేదో చాలా సామాన్య విషయం అన్నట్టుగా చప్పరించి వూరుకున్నాడు. క్షణం పోయింతర్వాత "సీకో మంచివార్త" అన్నాడు అతను వున్నట్టుండి.

"ఏమిటది ?"

"బహుశా ఒకటి రెండు నెలల్లో నీకు విజయనగరం బదిలీ అవుతుం దనుకుంటున్నారు. నీ కిష్టమేనా?"

"అంతకంటే కావాల్సిం దేముంది?" అన్నాను.

మొదట్లో ఈ వార్త నమ్మలేక పోయాను గాని తర్వాత ఆఫీసులో కనుక్కుంటే నిజమే అని తేలింది. బ్రతుకు జీవుడా అనుకున్నాను.

* * *

ఉదయం ఏడుదాటింది. గుమ్మంలో కూచుని చదువు కుంటున్నాను. గుమ్మంముందు ఆ కాస్తజాగా పనిమనిషి శుభ్రంచేసి వెళ్ళిపోయింది. పెరుగువాళ్ళూ, పాలవాళ్ళూ, కూరగాయలవాళ్ళూ అరుచుకుంటూ పోతున్నారు.

"బాబూ!"—ఈ కంఠం విని ముఖమెత్తి చూశాను. ముష్టివాడు! జేబులో అరణా ఉంది. అది వాడిచేతిలో పడే శాను. అక్కణ్ణించి వెళ్ళి పక్కవాటా గుమ్మంముందు నిలబడి పిలుస్తున్నాడు. ఇంటావిడ గుమ్మం వారగానే కూర్చుని ఉంది. నేను అర్ధణా ఇవ్వటం ఆవిడ చూసే ఉండాలి. నాకు వినపడేట్టుగా వాణ్ణి పొమ్మని కసిరి కొట్టి "పాడు వెధవలు! తినమరిగి ఈ కొంప విడిచిపెట్టలేకపోతున్నారు. ఎంత డబ్బు! ఎన్నెన్ని బట్టలు ఎలా దానంచేసేవా రాయన ! (ఆవిడ భర్తగారన్న మాట!) పెట్టే కొంపేదో, పెట్టని కొంపేదో వాళ్ళిట్టే పసిగడతారు. అంతా మోసం! ఈ బియ్యం తీసు

కెళ్ళి బజార్లో అమ్ముక్కోవటం నా కళ్ళతోనే చూశాను. ఇటువంటి వాళ్ళకు దానంచేస్తే పాపం చుట్టుకుంటుంది కూడాను."—పుస్తకం ఎప్పుడో మూసేశాను. పగలబడి నవ్వాలనిపించినా బలవంతాన అణచుకున్నాను. ఏ క్షణాని కాక్షణం ఆవిణ్ణి ఆవిడ రక్షించుకుందుకు ప్రయత్నిస్తూనే వుంటుంది. కేవలం వాళ్ళు తనని మోసం చేస్తున్నారని తెలిసింతర్వాతే ఆవిడ దానధర్మాలు ఆపుకుందనీ, ముష్టివాళ్ళంటే ఆవిడా ఒకప్పుడు ఆదరణ చూపిందనీ, ఆవి డెంతో సహృదయురాలనీ మనం అనుకోవాలని ఆవిడ తాపత్రయం. ఎవరైనా ఆవిడగురించి తేలిగ్గా అభిప్రాయ పడతారేమోనని ముందుగానే జాగ్రత్తపడుతూంటుంది. ఆ తర్వాత ఆవిడ కూతురుకి ముష్టివాళ్ళగురించి చాలా కట్టుకథలు చెప్పింది.

నేను తాళంవేసి హోటలుకు బయల్దేరాను.

*　　　*　　　*

ఓనాడు ఉదయం మధ్యహాల్లో కూర్చుని ఇస్త్రీ బట్టలు సర్దుకుంటున్నాను. ఇంటావిడ చిన్న కొడుకు వచ్చి గుమ్మం వారగా నిలబడ్డాడు. అత నొచ్చి చాలాసేపయి ఉంటుంది. నే తలెత్తి చూసేసరికి గుమ్మంవార నిలబడి వీపు గోక్కుంటున్నాడు. ఒంటిమీద బనీనైనా లేదు. నెత్తిమీద జుట్టు పెరిగిపోయి చెవులమీదికి పడుతోంది.

"ఎంతసేపయిందోయ్ వచ్చి. పిలవలేదేం?" అన్నాను. అత నక్కడే చతికిలబడి "ఈ పూటకి మా యింట్లో బియ్యం నిండుకున్నాయి ఓ రూపాయి ఉంటే ఇస్తారా?"—అతను

చెప్పబోయేది ఇంకా పూర్తికానేలేదు. లోపల్నించి 'చలపతీ!' అంటూ కేకేసింది ఇంటావిడ. ఆవిడ గొంతువిని నేనే చాలా కంగారుపడ్డాను. వాడు పిల్లిలా ముడుచుకుపోయాడు. ఆవిడ మళ్ళీ కేకేసింది. జేబులో రూపాయితీసి అతనికి ఇవ్వబోయే లోపునే చరచరా వెళ్ళిపోయాడు చలపతి.

హఠాత్తుగా కుర్రాడి ఏడుపు వినిపించింది. ఆవిడ కొడుతోంది. ఎంతెంత దెబ్బలు! వాడు తట్టుకోగలడా! వాడి గోల వినలేక కలగజేసుకుందా మని క్షణం యోచించాను. ఆవిడ సరైన మనిషికాదు. పొరబాటున 'నీ జోక్యం అనవసరం' అంటే ప్రాణం చచ్చిపోతుంది. తటపటాయించాను. ఆమె స్వభావం తెలుసుండబట్టి ఆ క్షణంలో అమానుషంగా ప్రవర్తించకుండా ఉండలేకపోయాను.

ఆవిడ మాటలు వినిపించాయి. "ఇంట్లో బియ్యం లేవని నీకు నేను చెప్పానా? వంద రూపాయల నోటుకు చిల్లర లేక పూజ ఆగిపోతుందని ఓ రూపాయి అప్పు తీసుకు రమ్మంటే ఉన్నవీ లేనివీ అనవసరపు కూతలు కూస్తావా?" అని కేక లెడుతోంది.

ఆ తర్వాత పనిమనిషి చేత రూపాయి పంపించాను. ఆవిడ తలుపువార నిలబడి "బాబుగారూ?" అని పిలిచింది.

"నన్నే నాండీ!" అన్నా న్నేను.

"అవునండి. దేముడికి పూజ చేయిద్దామని అనుకున్నాను. దగ్గర వందరూపాయిల నోటు తప్పించి చిల్లరలేదు. ఈ చుట్టుపక్కల దొరకదు. అలా అని చెప్పరా అంటే వాడేదో వాగేశాడు" అంది.

ఇదే ఆవిడతో మొదటిసారి మాట్లాడటం ఈ ఇంటికి వచ్చింతర్వాత. అంతకుముందు ఓమారు మాట్లాడాననుకోండి. ఆ తర్వాత అప్పుడప్పుడు పోస్టుమన్ ఉత్తరా లిచ్చేటప్పుడు 'మీ ఊళ్ళో అంతా క్షేమంగా ఉన్నారాండి' అని యోగక్షేమాలు కనుక్కుంటూండేది.

'అంతా బాగానే ఉన్నారండి' అంటూండేవాణ్ణి.

అప్పుడప్పుడు ఏ సాయంత్రం పూటో తీరిగ్గా కూచున్నప్పుడు పలకరిస్తూండేది. పిల్ల పెళ్ళి విషయంలో ఆమె కేవీఁ దిగులులేదుట! అనువైన సంబంధం చూసి త్వరలోనే ముడిపెట్టేస్తుందిట.. పిల్లవాడి చదువుగురించి మాత్రం నింద వాడిమీదే తోసేసింది. వాడే చదువుకోమంటే చదువుకోలేదుట. ఇలా చాలా జాగ్రత్తగా తన నిజస్థితి కప్పుకుంటూ తెలివిగా మాట్లాడుతూంటుంది.

పిల్ల పెళ్ళి విషయంలో ఆమె కేవీఁ బెంగలేదంటే నమ్మలేకపోయాను. ఆమె స్వభావం నాకు తెలుసు కాబట్టి అలాగే మాట్లాడుతుం దనుకున్నాను. డబ్బుకు సంబంధించిన పనేదైనా సరే తను చాలా సునాయాసంగా నిర్వహించగలదని మనం అనుకోవాలని ఆవిడ ప్రయత్నం.

ఆవిడ చెప్పేదంతా శ్రద్ధగా విని ఆవిడ అభిప్రాయాల్తో ఏకీభవిస్తున్నట్టేనటించేవాణ్ణి. ఓనాడు చొరవ చేసుకుని "మీ అబ్బాయిని రోజూ ఉదయం నాదగ్గిరికి రమ్మనండి. చదువు చెబుతాను" అన్నాను.

"అంతకంటేనా తప్పకుండా పంపిస్తాను." అంది.

"అబ్బే! ఆ మాట నే నన్నానా! బాగానే చదువుతున్నావు" అన్నాను అనునయ స్వరంతో.

అతనేదో చెప్పబోయి నలువైపులా భయం భయంగా చూసి "మాఅమ్మ నడిగితే కొడుతుంది" అన్నాడు రహస్యంగా.

ఆప్యాయంగా అతని తల నిమురుతూ "ఫర్వాలేదు. నే చేరిపిస్తాలే" అని హామీ ఇచ్చాను. అయితే ఆవిడ్ని ఒప్పించటం ముఖ్యం. ఆవిడతో ఈ విషయం చాలా చాకచక్యంగా ప్రస్తావించాలి. చలపతితో చెప్పాను "నేనేది చెప్పినా, అడిగినా ఊఁ కొట్టి ఊరుకోవాలి. తెలిసిందా?" అని.

"మీవాడు ఎలాగైతేనేం స్కూల్లో చేరటానికి ఒప్పుకున్నాడండీ. అతన్ని ఒప్పించేసరికి తాతలు దిగొచ్చారు" అన్నాను ఇంటావిడతో. ఎందుకో ఆవిడ ముఖం ముడుచుకుపోయింది. నవ్వు తెప్పించుకుంటూ "మంచిది_ చేర్పిస్తాను" అంది ముక్తసరిగా. నే వెళ్ళిపోయింతర్వాత వాణ్ణి హత మారుస్తుందని నాకు తెలుసు. వాణ్ణి రక్షించాలనే ఉద్దేశ్యంతో "మీవాడు ససేమిరాఒప్పుకోలేదండీ. భయపెట్టిగాని ఒప్పించలేకపోయాను," అని అబద్ధం ఆడాను. వాడు కేవలం నా బలవంతంమీదే అంగీకరించాడు గాని ఆవిడ అభిమతానికి వ్యతిరేకంగా సంచరించలేదని నచ్చచెప్పాను. ఆ తర్వాత చదువుకోని వాళ్ళు ఇప్పటి పరిస్థితుల్లో ఎలా చెలామణీ కాలేరో వివరించాను. ఆవిడ మనసు కెక్కేట్టుగా చెప్పుకొచ్చాను.

చివరికి ఆరోజు చలపతికి దెబ్బలపెళ్ళి తప్పినందుకు చాలా సంతోషించాను.

ఆరోజు ఆదివారం. నేను గుమ్మంలో కూచుని ఉన్నాను. ఇంటావిడ కూడా తడికవారనే కూర్చుని విస్తరాకులు కుట్టుకుంటోంది. చలపతి ఇంటిముందు దడి కడుతున్నాడు. ఇంటికి మూడువైపులా కాంపౌండు గోడలున్నాయి. ముందుభాగం మాత్రం వెదురు కర్రల్లో కట్టిన దడిమాత్రం ఉంది. అదైనా నామమాత్రంగా వీధికీ, స్థలానికీ హద్దుకోసమన్నట్టుగా కట్టుకున్న బాపతు. కుక్కలూ పందులూ తరుచు ఆ దడిని నాశనం చేస్తూనే ఉంటాయి. తిరిగి బాగుచేస్తున్నాడు చలపతి. నేను ఆమెకు వినిపించేట్టుగానే అన్నాను: "మీవాణ్ణి చూస్తే నాకు చాలా ఆశ్చర్యం వేస్తుందండి. ఆ వయసు కుర్రవాళ్ళకి ఆపాటి తెలివితేటలుండటం చాలా అరుదు. దానికి అనుగుణంగా మంచితనం, నెమ్మదీ ఉన్న కుర్రాడు. చదువులో పడితే ఎంతవాడైనా కాగలడు." అన్నాను.

ఆవిడ అపరిమితానందంతో "మీ ఆశీర్వచన ప్రభావం వల్ల వాడు అంతవాడు కావాలనేగా నేనూ కోరేది" అంది.

"ఎందుక్కాడు? స్కూల్లో చేరిపించి చూడండి ఆ తర్వాత మీకే తెలుస్తుంది. ఇటువంటి కుర్రవాళ్ళకి ఉచితంగా చదువు చెబుతారు కూడాను."

ఆవిడకి అర్థం కాలేదు కాబోలు "అంటే?" అంది.

"బీదపిల్లలకి, తెలివైన పిల్లలకి డబ్బు పుచ్చుకోకుండా ఉచితంగా చదువు చెబుతారు. వాళ్ళకయ్యే ఖర్చు ప్రభుత్వమో, లేకుంటే ఏ ధనికులో భరిస్తూంటారు." అని వివరంగా చెప్పాను.

ఆవిడ చర్రుమని లేచింది. "అటువంటి ప్రాలబ్ధం మావాడికి పట్టలేదులెండి. నేనే జీతంకట్టి స్వయంగా చెప్పిస్తాను. ఒకళ్ళ దయాధర్మాలమీద ఆధారపడే కర్మ వాడికేం పట్టింది" అంది తీవ్రంగా. నేను నాలిక కొరుక్కున్నాను. పొరబాటున బీద పిల్లలకి అని నోరు జారాను. కొంపలంటుకుపోయాయి. ఆ తర్వాత సర్దుకోబోయాను_ "మన పిల్లవాడికి వాళ్ళు ఉచితంగా చదువు చెబుతున్నారంటే మన వాడు చాలా తెలివైనవాడన్న మాట. అంతేకాని బీదవాడని కాదు" అని.

ఆవిణ్ణుంచి నేనేవీఁ సమాధానం అందుకోలేదు. కొద్ది సేపు పోయింతర్వాత అంది: "పోనీలెద్దురూ, నేనే చెప్పిస్తాను. ఏమంత ఖర్చవుతుంది లెండి. ఎటొచ్చీ ఆ బాధ్యత మీరు నెత్తిన వేసుకోవాలి" అని. మనసులో నన్ను నేను అభినందించుకున్నాను. 'తప్పకుండా' అని హామీ ఇచ్చాను.

మా సంభాషణ విననట్టే తన పనిలో తను నిమగ్నడైపోయాడు చలపతి.

చలపతి స్కూల్లో చేరిపించటం విషయం సత్యన్నారాయణతో మాట్లాడాను. "మధ్య నీకెందుకీ అనవసరపు బెడద" అన్నాడు. "అలా అనకు. నా స్వంత వ్యవహారం అనుకో. కుర్రవాడు తెలివైనవాడూ, బుద్ధిమంతుడూను. ఇలా పాడయిపోవటం మంచిదికాదు" అని మరీ మరీ చెప్పాను.

"సరే చేర్పిస్తాలే" అని హామీ ఇచ్చాడు సత్యన్నారాయణ.

♦ ♦ ♦

రాత్రి సినిమాకి వెళ్ళానేమో ఉదయం లేచేసరికి బారెడు పొద్దెక్కింది. జాబిరీ గుమ్మంలో కూర్చుని చదువు కుంటున్నాడు చలపతి. తలుపు తీసి లోపలికి వచ్చి కూర్చో మన్నాను.

కాలకృత్యాలు తీర్చుకుని నేనూ పాఠం చెప్పటానికి ఉపక్రమించేసరికి ఎనిమిది దాటిపోయింది. ఒకటి రెండు లెఖ్ఖలు చేయించి పాతపాఠం అప్పచెప్పుకుని ఆనాటి చదువు అంతటితో ముగించేశాను.

పుస్తకాలు సర్దుకుంటూ చలపతి అన్నాడు: "మా అక్కయ్యకి పెళ్ళి సంబంధం వచ్చింది. ఇవాళ సాయంత్రం అక్కాయిని చూట్టానికి వస్తారుట" అని.

ఆ సాయంత్రం ఇంటికొచ్చేసరికి చాలా పొద్దు పోయింది. అందువల్ల పెళ్ళికొడుకుని చూట్టానికి పడలేదు. ఇక ఇంటావిడ ధోరణి విని తీరాలి. ఈ ఊరులో రెండు మేడ లున్నాయట. వాళ్ళ స్వగ్రామంలో భూమికూడా వుందిట. ఇలా ఏవేవో చెప్పుకొచ్చింది. వాళ్ళు బాగా వున్నవాళ్ళనీ, తమ అంతస్థుకు తగినవాళ్ళనే నిశ్చయించుకుందనీ చెప్పింది.

"మంచిది" అన్నాను.

"మీబోటి పెద్దల ఆశీర్వచన ప్రభావంవల్ల అదో యింటిదైపోతే కొంత బాధ్యత తీరిపోతుంది. ఏమంటారు ?"

"కాదు మరీ; ఇంతకీ ముహూర్తం ఎప్పుడో చెప్పారు కారు ?"

"ఈనెల ఆఖరువారంలో జరుగుతుంది" అంది ఆవిడ.

మూడొంతులు అప్పటికింకా తనకి వెళ్ళటం పడదు. పెళ్ళికి యిక్కడే వుంటాడన్నమాట.

ఇంకా పెళ్ళికి ఇరవైరోజుల వ్యవధానం లేదు. నే నాశ్చర్యపోయాను. రెండునెల్లు ముందుగానే మనవాళ్ళు నానా హడావుడీ చేస్తూంటారు. ఆమె నిశ్చింతగా నిమ్మకి నీరెత్తినట్టుగా వుండటం చూస్తే అసలీ పెళ్ళి జరిగేదేనా, అసలు నిజమేనా?_ అనిపించింది. ప్రతిరోజూ వంట చిన్న కూతురే చెయ్యాలి. ఆమె మాత్రం అధికారం చెలాయిస్తూం టుంది. పైపని ఒక్కటికూడా ముట్టుకోదు. ఎంతసేపూ కబుర్లు. ఏదో ఈ పదిరోజులూ ఓర్చుకుంటే, ఆమె అదృష్టం బాగుంటే అత్తవారింట్లోనైనా సుఖపడుతుంది. చేసుకున్న భర్త మంచి వాడు కావాలి. లేకుంటే ఆడదాని జీవితం ఏముంది? ఎవరి అవసరాలకి వాళ్లు వినియోగించుకుంటారు. ఆమె అదృష్టం ఎలాగుందో మరి!

ఇంకా ముహూర్తం పదిహేనురోజులుందనగా ఓనాడు ఇంటావిడ పెద్ద పాకెట్ ఒకటి తీసుకొచ్చి నాముందు పెట్టి "అల్లుడికి బట్టలు కొన్నాం. ఎలాగున్నాయో చూడండి" అంది.

రెండు సూట్లకి సరిపోయే వులన్ క్లాత్. ఒకటి కాఫీ రంగు, మరొకటి సిమ్మెంటు రంగు. రెండూ చాలా బాగు న్నాయి. నాలుగు చొక్కాగుడ్డలు తీసుకుంది. మొత్తానికి ఓ వందరూపాయలు ఖరీదుచేసే గుడ్డ కొంది. "చాలా బాగు

న్నాయి" అని మెచ్చుకున్నాను. ఈ ప్రశంసకి ఆవిడ చాలా సంతోషించింది.

* * *

"పెళ్ళి తాలూకు బాధ్యతలు నీ నెత్తినా పడ్డాయా?" అన్నాడు సత్యన్నారాయణ.

నాకు కోపం వచ్చినమాట నిజం. "ఏదో ఆ కుర్రాడి విషయంలో కలగ చేసుకున్నానుగదా అని వాళ్ళకు సంబంధించిన ప్రతి వ్యవహారంలోనూ వేలు పెడుతున్నాననా నీ ఉద్దేశం ?" అన్నాను.

వాడేమీ సమాధానం చెప్పలేదు. నవ్వి ఊరుకున్నాడు.

"నీకు బదిలీ అయిందని మీ యింటావిడకు తెలుసా?"

"ఏమో మరి? నేను చెప్పలేదు."

సత్యన్నారాయణ వెళ్ళిపోయాడు. ఆ రాత్రి ఎందుకనో వెంటనే నిద్రపట్టింది. ఉదయం ఆరింటికే మెలుకువ వచ్చేసింది. కారణం చలపతి కిటికీ అవతల్నించి లేచేవరకూ అరుస్తూనే ఉన్నాడు.

"ఎందుకు చలపతి ?" అన్నాను కళ్ళు తుడుచుకుంటూను. అప్పుడే సూర్యోదయం అవుతోంది.

"మా బావని మీరు చూశ్శేరుగా. రండి చూడురుగాని. అమ్మ పిలుచుకు రమ్మంది" అన్నాడు చలపతి.

అలాగేనని అతన్ని పంపించేసి నీళ్ళు పుక్కిలించి పైపైన ముఖం కడుక్కుని పాచిముఖంతోనే పెళ్ళికొడుకుని చూట్టానికి బయల్దేరాను.

"రండి. ఇలా కుర్చీలో కూర్చోండి" అంటూ మర్యాద చేసింది ఇంటావిడ. నేరుగా వెళ్ళి కుర్చీలో కూర్చున్నాను. పెళ్ళికొడుకు నల్లగావున్నాడు. చాలా అర్భకంగా, నీరసంగా కూడ కనిపించాడు. రైల్వేలో గుమాస్తాగా పనిచేస్తున్నాట్ట. మనిషి మంచివాడుగానే వున్నాడుకాని ఈ అతిమంచి అతన్ని అత్తగారిముందు ఎలా లొంగదీస్తుందో అనుకున్నాను. ఇంటావిడ చెప్పినట్టుగా చూట్టానికి మంచి స్థితిమంతుడిలానే కనిపించాడు. వయస్సుకూడా పాతికేళ్ళకు మించవు. ఈడూ జోడూ అయిన దాంపత్యం అనుకున్నాను మనసులో. మనిషి చూట్టానికి అతి మంచిగా కనిపించినంత మాత్రాన ధైర్యం లేనివాడనీ, అసమర్థుడనీ ఎందు కనుక్కోవాలి ?

అతను వెళ్ళిపోగానే నేనూ వచ్చేశాను.

* * *

సాయంత్రం ఆరుగంటలయింది. ఇంటి కొచ్చేసరికి ఇంటిముందు పెద్ద గలభాజరుగుతోంది. ఇంటావిడ గుమ్మంలో నిలబడి గొంతు చించుకుని అరుస్తోంది. ఆవిడకంటే కొంచెం పెద్దగా కనుపించే మరో స్త్రీ ఎదురుగా నిలబడి నిప్పులు చెరిగే కళ్ళతో రూక్షంగా చూస్తూ సాభినయంగా తిట్టిపోస్తోంది. చుట్టూ అయిదారుగురు పైవాళ్ళు మూగారు.

లోపలికి వెళ్ళి తడికవార పడకకుర్చీలో కూర్చుని వింటూ కూర్చున్నాను.

"నీలాంటి దగుల్బాజీని నా చెప్పెలంటే కూడా పరువు తక్కువ. ఎంతపొమ్ము! ఎంతపొమ్ము!" ఆమె గుండె బాదు

కుంది. ఈవాక్యాన్నిబట్టి ఆవిడ ఇంటావిడ అక్కగారని తేలింది. అంతకు రెండింతలు గొంతు హెచ్చించి ఇంటావిడ అడ్డమైన తిట్లూతిట్టిపోస్తోంది. అసలు తగాదా ఏవిటో స్పష్టంగా బోధ పడకపోయినా అదేదో డబ్బుకి సంబంధించినదే అను కున్నాను. స్వయానా ఒకడుపునపుట్టిన అప్పచెల్లెళ్ళిద్దరూ ఇలా వీధినిపడి నానా మాటలూ అనుకోవటం ఎంత అసహ్యాకర మైన విషయం!

ఇంతట్లో తుపానులా ఆ కొత్తవ్యక్తి నన్ను సమీ పించి "మీరు వినండి. దీని మాయమాటలు, మాయ నటనకి మోసపోయి ఒకటికాదు; రెండుకాదు నాలుగొందలు దీని చేతిలోపోశాను. రెండేళ్ళయిపోయింది. దమ్మిడీ వడ్డీలేదు సరి కదా అసలుకే ఎసరుపెడుతోంది. ఇంత సొమ్మూ కాజేసింది కాక పైగా నేనెప్పుడో దీని మొగుడుదగ్గర ఆరొందలు తీసు కున్నానుట ! దానికీ దీనికీ చెల్లుట ! ఎంతలా కల్పించిందో చూశారా ? అంతా అబద్ధం !" ఆవిడ మాట్లాడుతూంటే గొంతునాళాలు ఉబ్బుతున్నాయి. ముఖం ఎర్రబడిపోయింది.

ఇంటావిడ ఉన్నట్టుండి నోరు జారింది : "ఈ విష యంలో ఇంకొకళ్ళ జోక్యం అనవసరం" అని. నాకు చచ్చే టంత అభిమానం వేసింది. "నాకేం తెలుస్తుందమ్మా ! ను వ్వివ్వటం నే చూశానా ? కొత్త వాణ్ణి" అని చెప్పి ఆవిణ్ణి వదిలించుకున్నాను. ఆ తర్వాత యిద్దరూ చాలాసేపు ఘర్షణ పడ్డారు. పర్యవసానం, వాచిపోయిన గొంతుతో, ఉష్ణి చేతుల్తో ఆ కొత్తవ్యక్తి వెళ్ళిపోయింది. ఆమెకి దక్కిందల్లా తిట్లూ, చివాట్లూ మటుకే.

ఆ తర్వాత చాలారోజులు ఇంటావిడతో నేను మాట్లాడనే లేదు. ఆ విషయం ఆవిడ గ్రహించిం దనటానికి నిదర్శనంగా చలపతి చదువుకుందుకు రావటం మానేశాడు.

అక్కగారివద్ద అయిదొందలూ అప్పుగా తీసుకున్న మాట నిజమేననీ, ఆ సొమ్ముతోనే మూడువైపులా కాంపౌండు గోడ కట్టిందనీ, ఆ అప్పు తీర్చటం యిష్టంలేక అలా అబద్ధం ఆడిందనీ సత్యన్నారాయణ చెబుతుంటే నేనాశ్చర్యపోయాను.

"నేననేదేవిటంటే ఆ అప్పు ఆవిడతీర్చలేకపోయినట్లయితే మనసులో వున్నది వున్నట్టుగా తన అసహాయతని వ్యక్తం చేసుకుని మంచిగా మాట్లాడితే ఆ అక్కగారు ఆ సొమ్ము ఎప్పుడో వదులుకునేది. అయితే అందుకు ఈవిడ పౌరుషం అడ్డొస్తుందిగా మరి! అక్కడే ఒచ్చిన చిక్కల్లా" అన్నాడు సత్యన్నారాయణ.

"పెళ్ళికి పిలుస్తే వెళ్తావా?" అని అడిగాను.

సత్యన్నారాయణ పెద్దగా నవ్వుతూ "నీకు మతిపోయిందా ఏవిటి? నన్నెందుకు పిలుస్తుంది? కల్లోకూడా అలా జరగదు" అన్నాడు.

* * *

ఇంటావిడతో మాట్లాడటం మానేసి ఇవ్వాళ్టికి వారం రోజులయింది. పెళ్ళి వారం పదిరోజు లుందనగానే నాకు ట్రాన్స్ఫర్ ఆర్డరు వచ్చేశాయి. ఇలా జరుగుతుందేమోనని అనుమానిస్తూనే వున్నాను. ఇలా అని చెప్తే ఆవిడ అపార్థం

చేసుకుంటుందేమో నని అదో బాధ. ధైర్యంచేసి "రేపు సాయంత్రం నేను విజయనగరం వెళ్ళిపోతున్నాను. బదిలీ అయింది. అలా అని మీ అమ్మగారితో చెప్పు" అన్నాను చలపతితో.

చీకటి అప్పుడప్పుడే పడుతోంది. ఇవ్వాళ సాయంత్రం కొద్దిగా వానకూడా పడిందేమో కొద్దిగా ఉక్కబోస్తోంది. దీపం వెలిగించి కొంకికి తగిలించి బట్టలు తీసి పెట్టెలో సద్దు కుంటున్నాను. ఏదో అనిర్వచనీయమైన ఉత్సాహం నన్నావ రించింది. ఇల్లూ, వాకిలీ, భార్యా, పిల్లలూ అంతా కళ్ళ ముందు మెదుల్తున్నారు.

"బాబూ !" ఉన్నట్టుండి మా జాబిరీలోంచి ఇంటా విడ గొంతు వినిపించింది. ఆలోచనలు మంచు మాయమయి నట్టుగా మాయమయాయి. లేచి గుమ్మంలోకి వెళ్లాను.

"నేనేదో పొరబాటున తప్పుచేస్తే మీరిలాశిక్షించటం న్యాయమా చెప్పండి ? ఆడదాన్ని. మీరు క్షమించకపోతే నాకెవరు దిక్కు. ఒంటరిగా ఇంత పెద్ద బాధ్యత నేనొక్క తినీ నిర్వర్తించగలనా? వెళ్ళిపోకండి" అంది రుద్ధకంఠంతో.

నాకేమి చెప్పాలో పాలుపోవటం లేదు. ఉద్యోగ ధర్మాలు ఆమెకి బోధపడవు. ఆవిడమీద కోపగించి మరో ఇంటికి పోతున్నానని ఆవిడ అనుమానం కాబోలు. "నాకు మావూరు బదిలీ అయింది. నిన్ననే వెళ్లాల్సినమాట. ఇదిగో ఆర్డర్సు చూడండి" అంటూ జేబులోంచి కాగితాలు తీసి ఆమె కివ్వబోయాను.

ఆవిడ చెయ్యి అడ్డం పెడుతూ "అఖ్ఖర్లేదు. మీ మాటలు నేను నమ్మాను. ఒక్క వారంరోజులు ఆగటానికి వీల్లేదూ ?" అంది ప్రాధేయపడుతున్నట్టుగా.

"క్షమించండి. నేవెళ్ళి తీరాలి" అన్నాను గత్యంతరం లేక.

"సరే అయితే ఇవ్వాళ తారీఖు ఇరవైమూడు కదూ. మీ అడ్వాన్సు ముఫ్ఫైరూపాయిల్లో మీకే నేను ఏడురూపాయిలు బాకీ వుంటాను" అంటూ ఆమె నే నెంత అభ్యంతర పెడుతున్నా వినకుండా ఏడురూపాయలూ కుర్చీమీద పెట్టి "మీవాళ్ళనందర్నీ అడిగానని చెప్పండి. నేను మళ్ళీ పొద్దున్నే ఊళ్ళోకి వెళ్ళిపోతున్నాను. నే నొచ్చేసరికి మీరు వుంటారో వుండరో. తాళాలు మా చలపతి వేస్తాడు" అంటూ ఆమె వెళ్ళిపోయింది.

నేను మావూరు వెళ్ళిపోవటం ఈవిణ్ణింతగా బాధిస్తుందని నే నూహించలేదు. ఆమె ఎందుకు అయినవాళ్ళందరితో విరోధం పెట్టుకుందో, కన్నకూతురు విషయంలో కూడా ఆవిడంత ఖచ్చితంగా ఎందుకు మసులుకుంటుందో నే నర్థం చేసుకోకపోలేను. ఇంత చెడ్డతనాన్ని (చాలామంది దృష్టిలో) ఆవిడ బలవంతాన అలవర్చుకున్నదని నాకు తెలుసు. ఆ స్వభావమే ఆ చిన్నకుటుంబానికి శ్రీరామరక్ష! ఎవరితోనూ పరిచయం వృద్ధిచేసుకోవటానికి ఆవిడ ప్రయత్నించదు. తల్లి అయినా, తండ్రి అయినా, ఆమె అనుసరించే విధానం అదే. అందువల్ల ఎవరూ ఆమె గుమ్మం ఎక్కరు. ఇంటిమీద అద్దె పెట్టుకుని తినో తినకో కాలక్షేపం చేస్తోంది. ఆ సంపాదనలో నే

ఓ కూతురు పెళ్ళిచేసింది. ఇంకో కూతురు పెళ్లి చెయ్య బోతోంది. అలాటిది సాధ్యమా అంటే సాధ్యమే అని ఆమె ఋజువుచేస్తోంది. చుట్టాల మనుకుంటూ వచ్చి తిష్టవెయ్య టానికి వాళ్ళకాయింట్లో పచ్చి మంచినీళ్లు పుట్టవు. కనకనే ఆ సంసారం అలా నెట్టుకొస్తోంది గుంభనగా.

బండి కదలబోయేవరకూ, చలపతి నాకూడా కూడా తిరిగాడు. సత్యన్నారాయణకూడా స్టేషనుకి వచ్చాడు. బండి కదలబోయేముందు జారిపోతున్న లాగూ పైకి లాక్కుంటూ "నన్ను స్కూల్లో ఎవరు చేరిపిస్తారూ?" అన్నాడు.

పక్కనే నిలబడ్డ సత్యానికి చలపతిని బళ్ళో చేరిపించ టం విషయం జ్ఞాపకం చేశాను. "నే నున్నానుగా; నే చేరి పిస్తాలే" అన్నాడతను. చలపతి ముఖం యింతయిపోయింది.

రైలు కదిలింది. చలపతి మరి కనుపించలేదు. ఆ ప్రయాణం రద్దీలో, చోటుకోసం చేసే పెనుగులాటల్లో, కునికిపాట్లలో యింటికి చేరుకున్న మర్నాటివరకూ ఇంటావిడ నాకు జ్ఞాపకంరాలేదు. ఇంటికి చేరగానే చలపతికీ, సత్యానికీ యిద్దరిపేరా ఉత్తరాలు రాశాను.

వారంరోజుల తర్వాత ముందుగా చలపతి రాసిన ఉత్తరం అందింది. ఉత్తరం విప్పింతర్వాత ఇంటావిడ రాసిం దని తెలుసుకున్నాను. కింద సంతకం మటుకు లేదు.

"బాబుగార్కి !

నమస్కారాలు. మీరు దయతో రాసిన వుత్తరం

అందింది. ఈ వూరు పొలిమేరలు దాటేంతర్వాత మేం జ్ఞాపకం వుంటామనుకో లేదు. చాలా సంతోషించాను. ఇక అమ్మాయి పెళ్ళిగురించి. చాలా వైభవంగా జరిగిందనే చెప్పాలి. ఇంటి ముందు పెద్ద పందిరి వేయించాను. బాజా బజంత్రీలకే అయింది రెండొందల వరకూ. బంధువులు చాలామంది వచ్చారు. వీళ్ళందరికీ మూడురోజులూ భోజనాలూ, టిఫిన్లూ, కాఫీలూ — మొత్తంమీద పదిహేనొందలదాకా తిండికిందే ఖర్చయిపోయింది. పోనీలెండి అయితే అయింది. ఏదో పెళ్ళంటూ జరిగిపోయింది. అదే సంతోషం!" — పెళ్ళి వైభవంగా జరిగినందుకు సంతోషించాను. ఇంత సొమ్ము ఎక్కణ్ణుంచి తెచ్చిందో మరి.

ఆ తర్వాత రెండురోజులు పోయింతర్వాత సత్యనారాయణ రాసిన వుత్తరం అందింది.

"నువ్వు రాసిన ఉత్తరం చదివాను. నువ్వెళ్ళిం తర్వాత రెండురోజులు ఒంట్లో అదోలాగుండి ఆఫీసుకే వెళ్ళలేదు. అన్నట్టు మరో విషయం! మీ ఇంటావిడ చిన్నకూతురు పెళ్ళి అయిందీ అనిపించింది. ఎలా జరిగిందని అడక్కు. ఆమెగురించి నీకు తెలియని దేముందీ? ఇంటిముందు నాలుగు గడలు పాతి వాటిమీద రెండే రెండు పచ్చికొబ్బరి ఆకులు పరిచింది. ఆ బ్రహ్మాండమైన పందిట్లోనే ఆ రాత్రి వివాహం జరిగింది. ఒచ్చిన బంధువులే కొద్దిమంది. ఒకపూట వాళ్ళ కాయింట్లో అన్నప్రాప్తి లేకపోయింది. పెళ్ళయిన మర్నాడు ఉదయమే వాళ్ళు పెట్టేబేడా సద్దుకుని వెళ్ళిపోయారు. పెళ్ళికొడుకు

మంచివాడు కాబట్టి సరిపోయింది. ఆమెని కన్న తండ్రిగాని, తోబుట్టువుగాని, ఎవరూ ఆ పెళ్ళికి ఆహ్వానించబడలేదు. ఒక్క పునిస్త్రీ పడుచు పాదాలకి ఇంత పసుపురాసి ఓ రవికల గుడ్డయినా పెట్టలేదావిడ. అంతా ముక్కుమీద వేలు వేసుకున్నవారే! ఇదా పెళ్ళంటే?...”_ నివ్వెరపోయాను. మరు క్షణంలో ఎందుకో విపరీతమైన జాలి పుట్టుకొచ్చింది. మా ఇంటావిడ గురించి నా భార్య కొద్దిగా నాద్వారా వినివున్నా ఈ రెండు ఉత్తరాలూ మటుకు ఆమెకి చూపించదల్చుకో లేదు. ఇంకా కొంతమందిచేత ఆమెను తిట్టించి, అపహాస్యం పాలు చెయ్యటంవల్ల నా కొరిగేదేవిటి ?

—‘భారతి’ నుండి